

لیست کامل مرخصی‌های قانونی و نحوه محاسبه آنها در قانون کار ایران

لیست کامل مرخصی‌های قانونی و نحوه محاسبه آنها در قانون کار ایران

مرخصی یکی از حقوق اولیه، بدیهی و قانونی هر کارگر در نظام روابط کار است. آگاهی از انواع مرخصی‌ها، شرایط استفاده از آنها و نحوه محاسبه صحیح، نه تنها برای کارگران اهمیت دارد، بلکه برای حسابداران، مدیران منابع انسانی، کارفرمایان و مشاوران مالی و بیمه‌ای نیز یک ضرورت حرفه‌ای محسوب می‌شود.

محاسبه نادرست مرخصی‌ها می‌تواند پیامدهای جدی از جمله نارضایتی نیروی کار، طرح شکایت در اداره کار، جریمه کارفرما، رد دفاتر قانونی در حسابرسی‌های مالیاتی و حتی ایجاد اختلافات بیمه‌ای با سازمان تأمین اجتماعی را به همراه داشته باشد.

در این مقاله، به صورت جامع و کاربردی با انواع مرخصی‌های قانونی در قانون کار ایران، شرایط استفاده، نحوه محاسبه، ثبت در سیستم حقوق و دستمزد و تفاوت مرخصی با غیبت آشنا می‌شوید.

✓ انواع مرخصی‌های قانونی در قانون کار ایران

طبق قانون کار جمهوری اسلامی ایران، مرخصی‌های مجاز کارگران به چند دسته اصلی تقسیم می‌شوند که هرکدام شرایط و آثار حقوقی خاص خود را دارند.

۱. مرخصی استحقاقی سالانه

مرخصی استحقاقی، رایج‌ترین و مهم‌ترین نوع مرخصی است که به‌صورت سالانه به کارگران تعلق می‌گیرد.

- **مدت مرخصی:**
۳۰ روز کاری در سال (معادل ۲۶ روز کاری + ۴ جمعه)
- **نحوه محاسبه:**
به‌طور متوسط، ۲/۵ روز مرخصی برای هر ماه کارکرد در نظر گرفته می‌شود.
- **قابلیت انتقال:**
طبق قانون، حداکثر ۹ روز مرخصی استحقاقی قابل انتقال به سال بعد است و مازاد آن باید یا استفاده شود یا بازخرید گردد.
- **پرداخت حقوق:**
این مرخصی کاملاً با حقوق است و تأثیری بر سابقه کار و بیمه ندارد.

مرخصی استحقاقی حتی در قراردادهای موقت و دوره‌های کوتاه‌مدت نیز به‌صورت نسبی محاسبه می‌شود.

۲. مرخصی استعلاجی

مرخصی استعلاجی در مواقع بیماری، حادثه یا شرایط پزشکی خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- **شرط استفاده:**
ارائه گواهی پزشک معتمد یا مورد تأیید سازمان تأمین اجتماعی

- **پرداخت حقوق:** حقوق و غرامت ایام بیماری توسط **سازمان تأمین اجتماعی** پرداخت می‌شود، نه کارفرما
- **اثر بر مرخصی استحقاقی:** این مرخصی کاملاً **مجزا از مرخصی استحقاقی** است و از آن کسر نمی‌شود.
- **اثر بر سابقه بیمه:** جزو سابقه بیمه محسوب می‌شود (در صورت تأیید تأمین اجتماعی)

۳. مرخصی زایمان

مرخصی زایمان یکی از حمایت‌های قانونی از نیروی کار زن است که با هدف حفظ سلامت مادر و نوزاد در نظر گرفته شده است.

- **مدت مرخصی:** ۹ ماه برای زایمان‌های اول تا سوم
- **پرداخت حقوق:** پرداخت حقوق این دوره بر عهده **سازمان تأمین اجتماعی** است
- **اثر بر سابقه:** این مدت جزو سابقه بیمه و کار محسوب می‌شود

کارفرما موظف است پس از پایان مرخصی، کارگر را به شغل قبلی یا شغلی مشابه بازگرداند.

۴. مرخصی فوت و ازدواج

قانون کار برای برخی مناسبت‌های خاص، مرخصی ویژه‌ای در نظر گرفته است.

- **مدت:** ۳ روز کاری
- **موارد استفاده:**
 - ازدواج رسمی کارگر
 - فوت بستگان درجه یک (پدر، مادر، همسر، فرزند)

• ویژگی‌ها:

- با حقوق
- بدون کسر از مرخصی استحقاقی
- بدون نیاز به جایگزینی با مرخصی دیگر

۵. مرخصی بدون حقوق

مرخصی بدون حقوق در شرایط خاص و با توافق طرفین قابل استفاده است.

• شرط اصلی:

موافقت کارفرما و تعیین مدت مشخص

• پرداخت حقوق و بیمه:

در این مدت حقوق و حق بیمه پرداخت نمی‌شود

• اثر بر سابقه:

جزو سابقه کار و بیمه محسوب نمی‌شود (مگر با پرداخت بیمه اختیاری)

این نوع مرخصی معمولاً برای تحصیل، مهاجرت موقت، مسائل خانوادگی یا شخصی استفاده می‌شود.

✳ نحوه محاسبه مرخصی استحقاقی

برای محاسبه مانده مرخصی استحقاقی از فرمول زیر استفاده می‌شود:

$$(۳۰ \text{ روز} \times \text{تعداد ماه کارکرد} \div ۱۲) - \text{تعداد روزهای استفاده شده}$$

مثال:

اگر کارگری ۸ ماه در یک کارگاه مشغول به کار بوده و ۵ روز مرخصی استفاده کرده باشد:

$$(۳۰ \times ۸ \div ۱۲) - ۵ = ۱۵ \text{ روز مرخصی باقیمانده}$$

در زمان پایان قرارداد، اخراج یا استعفا، مانده مرخصی استفاده نشده باید بازخرید شود.

💰 بازخرید مرخصی چگونه محاسبه می‌شود؟

فرمول بازخرید مرخصی بسیار ساده است:

مانده مرخصی * مزد روزانه

مزد روزانه شامل حقوق پایه و مزایای مشمول است (طبق رویه کارگاه و قوانین جاری).

🔍 تفاوت مرخصی با غیبت غیرموجه

غیبت غیرموجه	مرخصی قانونی	مورد مقایسه
بله	بله	ثبت در فیش حقوقی
ندارد	فرم درخواست + تأیید مستندات لازم	
ندارد	دارد (بجز بدون حقوق) پرداخت حقوق	
دارد	ندارد	تأثیر بر سابقه
دارد	ندارد	پیامد انضباطی

تشخیص صحیح مرخصی و غیبت، نقش مهمی در جلوگیری از اختلافات کارگری و کارفرمایی دارد.

❓ پرسش‌های متداول درباره مرخصی‌ها

۱. آیا مرخصی استحقاقی می‌تواند انباشته شود؟

بله، اما فقط تا سقف ۹ روز. مازاد آن باید استفاده یا بازخرید شود.

۲. آیا مرخصی در دوره آزمایشی هم تعلق می‌گیرد؟

بله، مرخصی استحقاقی در دوره آزمایشی نیز به صورت نسبی محاسبه می‌شود.

۳. آیا مرخصی استعلاجی از مرخصی استحقاقی کسر می‌شود؟

خیر، این دو کاملاً جدا از هم هستند.

۴. بازخرید مرخصی چه زمانی انجام می‌شود؟

در پایان قرارداد، قطع همکاری یا در موارد توافقی با کارفرما.

جمع‌بندی

مرخصی‌ها یکی از ابزارهای مهم برای حفظ تعادل بین کار و زندگی، افزایش بهره‌وری و رضایت شغلی هستند. اجرای صحیح قوانین مرخصی نه تنها از بروز تخلفات و شکایات جلوگیری می‌کند، بلکه باعث شفافیت مالی، انضباط سازمانی و کاهش ریسک‌های حقوقی برای کارفرما می‌شود. ثبت دقیق مرخصی‌ها، محاسبه درست آن‌ها و استفاده از فرم‌ها و رویه‌های مشخص در سیستم حقوق و دستمزد، یک الزام حرفه‌ای برای هر مجموعه کاری است.

محتوای این مقاله برگرفته از کتاب «ایستگاه پایانی حقوق و دستمزد» تألیف مجتبی سهرابی است.

برای تهیه این کتاب کاربردی و تخصصی، می‌توانید از لینک زیر اقدام کنید:

مشاهده و تهیه کتاب